

mivé nőheti ki magát ez az érezhetően visszafogott, vagyis tudatosan nyesegetett, virágzásnak induló költészet. Minden bizonnyal a következő kötet/köte-tek fogják a mérleg nyelvét elbillenteni, hiszen egy még organikusabb, szerteágazó voltában is összetartó szövegszervezés potenciálja ugyanúgy benne van ebben az anyagban, ahogyan egy önmagába forduló, immanens, hermetikus költői világ lehetősége is (lásd Keszthelyi Rezső elkülönülő, különutas lírájának tanulságtételét). „...újra kell rendezni a Sztalker végét, / nevető kislánnyal és szerelmes feleséggel, / akik nevetve borotválják az Isten szőke hajszálait” – szól a klasszikussá érett Tarkovszkij-filmet idéző szöveg zárata. Mindezt egy éretlennek is nevezhető költői kísérlet szemelvényeként olvasni – egy szóval – felszabadító; és nem melleleg olyan bátorságra enged következtetni, ami ismétellen ritkaságnak számít a – Tillman

J. A. szavaival élve – *identitásínségben* szenvedő pályakezdő költők körében.

Hogy Kertai Csenger „körön kívüli” marad-e, kérdéses. De – amint az a fentebbiekből talán már kiderült – ennél vannak fontosabb kérdések. „Egyre megy, hogy miket mondasz nekem, / kulcsaimmal bejárásom van a legszentebb helyekre, / máshogy nem írhatnék emberekről, / akik magzatvízzel mosás a fogukat / és halottnak tettetik az utcákon hagyott hangjaikat, / nem mondtam még, hogy téged locsolgatlak / minden kiszáradt pillanatban?” (*Nehéz csomókba*). Valóban idegennek is tetszhet ez a hang – de nagyon ismerősnek is. „Gyémánthegyen állunk, / De zsebünkben kavicsok vannak” – írja József Attila a *Gyémántban*. Valahogy így fordíthatnánk ezt naprakészre: kavicshegyen állunk, de zsebeinkben gyémántok vannak... Kertai Csenger első kötetével megcsillantott jó pár csiszolatlant.

UDVARDY ZOLTÁN

Konrad Sutarski: Lengyelország történelme magyar vonatkozásokkal

Méry Ratio, 2018

„Lengyelország: villámsújtotta Krisztus-szobor” – Csoóri Sándor verses meghatározása, melyet a költő 1981-ben, a felkelt Lengyelhonban járva fogalmazott meg *Senkid, barátod* című versében, talán megfelkelő kép arra a féltő szeretetre, amellyel valamikori északi szomszédunk sorsát kísérik. Ki más is írná meg hát – végre! – magyarul e nagyszerű testvérnép történetét, mint fent idézett, elhunyt költőnk korábbi jó ismerőse, a hazánkban mintegy fél évszázada élő Konrad Sutarski?

A lengyel polihisztort tehát – aki nemcsak költőként, de mezőgazdasági gépeknek a Budapesti Nemzetközi Vásáron fődíjat nyert tervezőmérnökként is bemutatkozott 1973-ban – most történészként is megismerhetjük. A mindig igényes, magas színvonalú albumokat kiállító Méry Ratio kiadó ezúttal is európai színvonalon illusztrált, tekintélyes kötetet ad az olvasó kezébe. A cím – *Lengyelország történelme magyar vonatkozásokkal* – a tervezőmérnök Sutarski aggodalmas precizitását tükrözi, azt a műgondot, mellyel ezt a munkáját is összerakta. Sutarskit mint az Országos Lengyel Önkormányzat

múzeumának akkori igazgatóját történelemtudomány megírására kérték fel az itt működő lengyel iskola számára. Ebből a lengyel nyelvű anyagból született meg a mostani kötet.

A szerző maga is súlyos, személyes tapasztalatok által ismertte meg a történelmet: édesapját a katyni áldozatokkal egy időben végezték ki, 1956-ban pedig tanúja volt a poznani felkelésnek. Nem véletlen, hogy Sutarski nevét hallva mindenki rávágja a szót: *Katalin*. Ez az érzékeny, mély empátiával megírt vers hitet tett a magyar ügy mellett. Éppúgy, mint a *Szenteste*, amely Márai híres versével együtt, egy időben örökítette meg ’56 vérbe fojtott karácsonyát: „a kötésekken még átút a vér / ott szenteste / a megolvadt viasz is könnyé válik”.

Azt hinnénk, az ezeréves barátság, sőt – Sutarski is hajlik erre a magyarázatra a lengyelek esetleges szarmata származása okán – talán a valamikori testvérség okán szinte minden fontosabb fordulatát ismerjük a lengyel történelemnek, vagy megismerhetjük, szakkönyveinket felülte. Pedig dehogyan. Kevesen és keveset vagy inkább semmit

UDVARDY ZOLTÁN (1964) Budapest

nem tudunk arról, hogy már Szent István és Vitéz Boleszláv király koronázásának története összeér, s egy elmélet szerint az északi szomszédnak szánt koronaékszer II. Szilveszter a királyi fejfedő keleties motívumai miatt adta inkább a magyaroknak. Nem sokat hallottunk a 16. századi Mindkét Nemzet Köztársaságáról (Rzeczpospolita Obloga Narodów), amely – a lengyelek és litvánok első, nemesi köztársaságaként – előképe volt az 1918–39 közötti Második Lengyel Köztársaságnak.

Különös élmény Báthori uralkodását lengyel szemszögből megismerni, vagy tanulmányozni, miért és milyen források útján jelenthetett az északi szomszéd Rákóczi számára komoly katonai háttérbázis, miközben rádöbbenünk, hogy ez a két nép micsoda mélységben tudott építkezni egymásra, míg közös határaink fennálltak. Jó példa rá a Sutarski által is leírt 1863-as oroszellenes januári felkelés, amelyben magyarok is szép számban részt vettek („400 fő katonával és tiszttel”). A véres orosz közbelépés után számos felkelő menekült hazánk területére, a „tehetősebb magyar családok valósággal versengtek, hogy kimutathassák irántuk szimpátiájukat, és akár hosszabb időre is vendéglátásban részesítették a menekülteket, miközben a »mi lengyelünk«-nek nevezték őket”. Itt

tapint rá Sutarski arra a szinte máig tűzzel-vassal írt igazságra, arra a fél évszázadon át tabuként kezelt tényre, hogy századokon át létezett nemzetmegtartó, bátor, magyar nemesi és polgári elitünk.

A fényképanyaggal és térképekkel bőven dokumentált könyv szinte minden lapja azt a bon mot-t támasztja alá, hogy „a lengyel, az egy világnézet” – amely megtestesült a fénixmadárként újjászülető újabb és újabb lengyel államokban az állami lét szüneteltetése után.

Kicsit tán bővebb kifejtést, magyarázatot érdemelt volna az a sajnálatosan elfeledett tény, hogy a német befolyás alatt álló Magyar Királyság miként fogadott be százezer lengyel menekültet a két, északi szomszédunkra törő gonosztevő, Németország és a Szovjetunió gyilkos megszállása után, 1939-ben – így is számos érdekes adat világlik ki e néhány oldalról, amely kiemeli néhai Antall József miniszterelnök édesapjának szerepét. S talán több izgalmas adat, tényleírás is elfért volna a világtörténelmi jelentőségű nemzeti-keresztény mozgalom, a Szolidaritás forradalmas korszakáról. De mindez csak a gyermeki elégedetlenség okán fogalmazódik meg bennünk, hiszen a legendás Bem apó végre ismét itt van – és mesél.

MEDGYESY S. NORBERT

Iskoladrámák

Az *Iskoladrámák* színes képet fest a 16–18. századi magyar alsó- és középfokú iskolakultúráról, a színpadi és zenei életről, valamint megmutatja, hogyan építhetők be a korabeli remekművek akár a 21. századi oktatásba is.

A könyv november végétől megrendelhető a www.mmakiado.hu weboldalon

MM
KIADÓ

MM
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

